

Rugpjūčio 28 d. 16 val. Kijeve, Ukrainos nacionaliniame kariuomenės istorijos muziejuje, atidaroma fotografijų paroda „Panevėžio krašto partizanai: 1945–1953 metai“ (Lietuva).

Parodoje eksponuojama 30 fotografijų iš partizanų asmeninių fotoarchyvų, kuriuos atkūrė lietuvių fotomenininkas Stanislovas Bagdonavičius. Tai unikali, iš originalių negatyvų atspausta fotografijų serija, atspindinti 1945–1953 metų Panevėžio krašto partizanų gyvenimą.

1944 m. Sovietų Sąjungai antrą kartą okupavus Lietuvą, dešimtys tūkstančių šalies patriotų stojo į kovą su pavergėjais. Savo veiklą partizanų junginiai reglamentavo atitinkamais statutais ir taisyklėmis, stojantieji į partizanų gretas duodavo priesaiką. Dauguma partizanų vilkėjo karines uniformas su skiriamaisiais ir pasižymėjimo ženklais.

Pasipriešinimas okupantams, dar vadinamas Lietuvos karu, rezistencija, partizaniniu karu, truko daugiau kaip 10 metų. Per visą laikotarpį aktyvių ginkluotojo pasipriešinimo dalyvių buvo ne mažiau kaip 50 tūkst. žmonių, o visame pasipriešinimo judėjime kaip pagrindžio organizacijų nariai, rėmėjai dalyvavo apie 100 tūkst. Lietuvos gyventojų. Šiame kare žuvo per 20 tūkst. partizanų.

Panevėžio krašto partizanus įamžinę negatyvai buvo daugelį metų slepiami, nes sovietmečiu už jų laikymą grėsė kankinimai, tremtis ar net mirtis. 1988-aisiais šis neįkainojamas lobis atsidūrė S. Bagdonavičiaus rankose. Fotomenininkui prireikė juvelyrinio kruopštumo, kad iš pažeistų negatyvų perkeltų vaizdą ant fotopopieriaus. Vėliau Lietuvos partizaninio karo istorijos tyrinėtojas Romas Kaunietis nustatė daugumos fotografijose įamžintų partizanų tapatybę ir jų kovos draugus – fotografus.

Vienas iš fotografų – partizanas Antanas Žygas, slapyvardžiu Aptiekorius (vaistininkas), turėjo vokišką plačiajuostį fotoaparata ir fotografavo Žaliojoje girioje netoli Panevėžio miesto veikusių partizanų kasdienybę. Vėliau jis buvo suimtas, nuteistas ir sušaudytas. Negatyvus partizanai laikė smaluotame bidone bunkeryje, įkasę giliai į žemę. Bunkeris buvo susprogdintas, ir žemė ilgai slėpė kovotojų už laisvę paslaptį. Po daugelio metų likęs gyvas kitas partizanas atkasė slėptuvę ir taip unikalūs negatyvai išvydo dienos šviesą.

Kitas fotografas – Kupiškio rajono miškuose kovojusių partizanų ryšininkas Kazys Juknevičius. Jis statė partizanams bunkerius, darė slėptuves, buvo vienas iš pagrindinių būrio tiekėjų ir kartu fotografavo fotoaparatu „Moskva-5“. Ryšininkas buvo išduotas ir ilgai kalėjo Rusijos lageriuose. Negatyvai buvo paslėpti durpių fabrike, viename antro aukšto

laiptinės turėklų. 1964 metais fabrikas sudegė iki pamatų, o nesudegusi medienos dalis leista gyventojams panaudoti kurui. Pjuvenų krūvoje ir buvo rasti per stebuklą išlikę negatyvai, suvynioti į laikraštinių popierių.

„Partizanai krauju pasirašė už Tėvynės laisvę – tūkstančiai kaimo vaikinų ir okupantui atsisakiusių tarnauti inteligentų. Kiekvieną dieną juos lydėjo mirtis ir nežinomybė, viltis ir netikrumas. 10 metų bunkerius ir miškus jie pavertė savo gyvenimo būdu, alkanas dienas maitindami dainomis, eilėraščiais ir bebaimių patriotų ūkininkų užauginta duona. Tai, ką partizanai padarė tautos išlikimui, yra fenomenalu, nes 10 metų buvo menkinama okupanto galia ir kartu siunčiama žinia ateities kartoms, kad šalia okupuotos Lietuvos – miškuose, bunkeriuose gyveno ir laisva Lietuva. Kai 1990 metais pirmą kartą eksponavau fotografijas, žmonės nuotraukose atpažino savo brolius, dėdes, mokslo draugus, kaimynus, o kai kurie ir save – bebaimius partizanus su ginklu rankose, ginančius Tėvynę, savo ir savo tėvų sodybas“, – sako fotomenininkas Stanislovas Bagdonavičius.

Parodos organizatoriai: Panevėžio miesto dailės galerija, Ukrainos nacionalinis kariuomenės istorijos muziejus, Ukrainos fotomenininkų sąjunga. Parodą finansuoja Panevėžio miesto savivaldybė.

